

Vytautas Bubnys: „Pavojų nepriklausomybei kelia abejingieji“

2007-01-13

Į Baltosios anketos klausimus atsako rašytojas Vytautas Bubnys

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to siekti?

Neturiu stebuklingos lazdelės, nemoku prakalbinti žvaigždžių ar planetų. Ir vis dėlto mintys dažnai ištrūksta iš kasdienybės. Daugelis mano amžiaus žmonių rausiasi po savo ar kitų praeitį, o man nuolat nerimą ir viltis kelia įsižiūrėjimas į ateitį. Tegul tas žvilgsnis per daug toli nesiekia, bet vis dėlto... Prieš 30 metų sukurto savo romano "Pilnatis valandą" vieno herojaus, dailininko, lūpomis svarsčiau, kas bus su Lietuva po šimto ar daugiau metų, gal nė vardo jos neliks. Rūpėjo tas klausimas tada, rūpi jis ir dabar. Nors pesimistas nesu, bet neatsikratau minčių apie pavojų mūsų valstybės nepriklausomybei. Ne išorės, vidaus grėsmių, kurias gali sukelti ne kas kitas, bet nusivylusi, pasimetusi, ateičiai abejinga visuomenės dalis.

Įstatymai? Turime jų daug, prastų ir visai gerų. Tik, deja, kas jų laikosi? Gal juos priėmę Seimo nariai? Gal Vyriausybės nariai? Gal milžiniškas biurokratijos tinklas?

2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėte su pasididžiavimu ištarti - "Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojuosi" ir kodėl?

Prisipažinsiu, man buvo skaudžios dienos prieš trylika ar keturiolika metų, kai spaudoje aptikdavau ne vieno garsaus mūsų krepšininko, žaidusio užsienio šalyse, pareiškimus: "O Dieve! Ką Lietuva išsirinko šalies prezidentu! Gėda bus prisipažinti, kad esu lietuvis". Tai buvo mūsų sporto žvaigždžių nuo olimpo aukštumų paridenami akmenėliai. Šiandien žiniasklaida neretai pasigauna Lietuvą paliekančių vyrų ir moterų pažadus net kreiva akimi neatsigręžti į Lietuvą. Manau, ateis laikas ir jie atsitokės, tačiau jų vaikai tikrai gali niekuomet savo gimtosios žemės nepasigesti.

Aš neįsivaizduoju savo gyvenimo svetur. Dar tarybiniais laikais po pasaulį esu keliavęs nemažai, tačiau kur lankiausi, nors ir kaip gražiai būdavau priimamas, tėvynės, namų, artimųjų, draugų ilgesys apimdavo jau antrą viešnagės savaitę. Labai pamatuotas senas senutėlis posakis: visur gerai, bet namie geriausia. Geriausia ten, kur tavo tėvų ir protėvių gyventa, kur kiekvienas žemės grumstelis jų rankom parentas, kur plasta gimtinės dvasia. Žinoma, jeigu nepajėgi jos pajusti, tada tau tėvynė bet kur.

3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Norėčiau paklausti, ar mes iš viso turime kiek aiškesnę kultūros politiką, jos nevienadienes gaires? Daug metų įvairios mūsų vyriausybės tikino: sustiprės ekonomika, atsigręšime į kultūrą. Deja, iki šiol esame priversti laukti. Be abejo, gerų poslinkių yra, tačiau pagrindinis dėmesys sutelktas pramogoms, jų projektams, išoriniam blizgesiui, masinei kultūrai. Tam lėšų tikrai negailima. Tačiau man, rašytojui, labai skaudu, kai bibliotekos skundžiasi, kad trūksta lėšų įsigyti naujų knygų, o kai pasižiūri į fondus, pastebi, jog didžioji dalis įsigytų naujų knygų neturi jokios meninės vertės. Atseit tokių knygų pageidauja, jas skaito. Bibliotekas užplūsta prastas skaitalas. Bėda, kad vis labiau prarandame išprususį skaitytoją, jo neugdome. Bet kaip jį išsiugdyti, jei dar mokykloje moksleiviai įpratinti neperskaityti mūsų literatūros klasikų knygų nuo pradžios ligi galo, jeigu tenkinamasi ištraukėlėmis, jeigu leidžiamos knygų santraukos. Nepasiduodantys rinkos diktatui dūsta kūrėjai. Taip visoje Europoje? Toli gražu ne taip. Ir leidybos darbas ne taip tvarkomas, ir honorarai ne tokie vargani arba nuliniai, ir parama teikiama ne tik draugų grupelėms.

4. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Vos atkūrus nepriklausomybę prasidėjo reformų metas. Švietimo reforma, sveikatos reforma, kultūros. Ir šiandien reformuojamės. Iš mokyklų išstūmėme patriotinį auklėjimą, literatūros pamokose ne analizuojame rašytojo kūrinį, bet interpretuojame mažučius teksto gabalėlius. Rengiame mažaraštį jaunimą, kuriam svetima tautos istorija (svarbiausia pažinti Europos Sąjungos istoriją, kaip kadaise - Sovietų Sąjungos), kuriems ir gimtoji kalba antraeilė (ir vėl kaip kadaise - ateityje kalbėsime svetima kalba, tik jau anglų, tai ne kadaise - rusų!). Į jaunas galvas stengiamasi prikimšti kuo daugiau informacijos. Tačiau kad ir kaip apsistatytume kompiuteriais, kad ir kiekvienam ant delno jie, miniatiūriniai, atsirastų, kad ir kokiais tinklais susirištume su plačiu pasauliu, kad ir pasiskelbtume, jog esame žinių visuomenė, aplenkusi kitas šalis, tačiau nuo to, kaip teigia Viktorija Daujotytė,

"proto, mąstymo, juolab išminties, nebus daugiau... Išvietintas, globalus kapitalo valdomas pasaulis yra priešiškas asmenybei". Esu įsitikinęs, kad visos mokymo grandys pirmų pirmiausia privalo ugdyti asmenybes, sugebančias nepasimesti ne tik plūstančios informacijos sraute, bet ir savyje; valdyti ne tik sudėtingą techniką, bet ir save kaip ne vien kūną ir protą.

5. Kokių permainų Lietuvos valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją Lietuvą?

Lietuvą palieka ne pirma emigrantų banga. Tik prieš Pirmąjį pasaulinį karą ar tarpukario metais iš tėvų žemės traukė daugiausia bemokslis kaimo jaunimas, o dabar į užsienį iškeliauja didelė dalis išsilavinusių, svetimas kalbas mokančių žmonių, specialistų, mokslininkų. Ir ne vien dėl ekonominių sunkumų, siekdami ne tik prikimšti kišenes. Čia veikia ir laiko diktuojama mada, ir didelės galimybės išmėginti save, įsitvirtinti vienoje ar kitoje srityje, pamatyti pasaulio. Ir sugrįžti? Nėra abejonės, dalis sugrįš, bet, bijau, didžioji dalis pasiliks. O ypač liūdna, kai išvyksta sutuoktiniai, pamesdami vaikus seneliams ar tolimiems giminaičiams, tad neretas jų globotinis atsiduria gatvėje. Kas laukia tokių išsibarsčiusių, įskilusių ar suskilusių šeimų? Taigi turėsime prarastųjų kartą. Ne atstumtųjų, bet prarastųjų. O gal ir ne vieną kartą. Galima daug ką dėl to kaltinti, bet vis dėlto pagrindinė problema - pats žmogus, jo apsisprendimas, jo vidinės, dvasinės nuostatos.

Be abejo, mūsų valstybei privalo rūpėti ir rūpi šie skaudūs praradimai. Tik ne dejuoti reikia, ne vien vilioti pamažėl didėjančiais atlyginimais. Nuo mažens vaikai drauge su motinos pienu turi gauti "užtaisą" visam savo gyvenimui - tu esi Lietuvos dalelė!

6. Lietuva dažnai įvardijama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?

Apie savižudybes ir jų priežastis jau turime paskelbtų ištisu studijų. Apie tai daug kas kalba ir priežasčių dažniausiai ieško materialinėje dirvoje. Nemanau, kad sunkios gyvenimo sąlygos žmogų verčia ranką pakelti prieš save. Kitiems iš šalies gali taip atrodyti. Pagrindinė priežastis - kai žmoguje nebelineka, o gal jame iš vis nėra buvę nieko šventa. Nėra Dievo jutimo, nėra dvasinių vertybių jutimo, jokių atsparos taškų. Ar gatvėje, ar troleibuse į akis krenta žmonių suniurę veidai, rūškani, negyvi. Ir daugiausia ne vieną graužia jau kiek metų į galvas kalama nuostata - visi yra vagys, apgavikai, sukčiai. Nuo valdžios aukštumų ligi masių žemumų tokie. Visi kalti ir tik jis vienas teisus. Juo niekas nesirūpina, jis niekam nereikalingas. Jis graužia save, namie graužia žmoną, toji graužia jį. Kai užvaldo pyktis, pagieža, pavydas, įtarumas, tada belieka vienas žingsnis į savižudybę arba klimpstama į alkoholizmo liūną, įsiveliama į nusikaltimų pasaulį.

7. Ar Jus tenkina tai, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save žiniasklaidoje ir televizijoje?

Aš dar "nesu" pensininkas ir labai nedaug laiko skiriu žiūrėti televizijų laidoms ar skaityti lapotiams dienraščiams, tad nuo komentaro susilaikau.

8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės Jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos.

Daug apie tai yra kalbėta nuo seno, apie tai pasamprotaujama ir šiandien. Aš galiu nebent tiek: tikiu Lietuvą, tikiu jos žmogumi. Į ne vieną tautietį stengiuosi pažvelgti atlidžiai, net su šypsenele, nepamiršdamas Vaižganto minties: nors jis ir "podlecas", bet užtat lietuvis.

9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas? Ir kodėl?

Norėdamas bent kiek išsamiau atsakyti, turėčiau pateikti gana ilgą sąrašą pavardžių. Vieno tokio autoriteto neturiu. O apskritai nesu linkęs jokio nei praeities, nei šių dienų visuomenės, mokslo ar kultūros veikėjo idealizuoti. Kiekvienas jų buvo ar yra žmogus. Ne Dievas, ne angelas. Tačiau už vis labiausiai džiaugiuosi, kad autoritetais galiu laikyti nemažai jaunosios kartos žmonių, kurie šiomis rinkos, konkurencijos, viešų pasistumdymų, klanų egzistavimo sąlygomis yra kitokie - ne tik be galo šviesaus proto, bet ir turi gyvą, spinduliuojančią dvasią, kurie nesikasa po šventais dalykais ir neteigia: to nėra ir taip negali būti. Jie mane priima tokį, koks aš esu, mes galime labai nuoširdžiai bendrauti.

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/57271>